

DIMA BEÁTA

FÓKUSZBAN A PLATFORMALAPÚ FOGLALKOZTATÁS (recenzió)

Ma a munkaerőpiac szereplői kapcsán általában a vállalkozó, a megbízott, a munkavállaló és a munkáltató kifejezések jutnak eszünkbe. A vállalkozói vagy megbízási jogviszonyban elvállalt munka körülményeit a Polgári törvénykönyv szabályozza. Ezáltal a vállalkozót és a megbízottat más jellegű védelem illeti meg, mint azt a munkavállalót, akit a Munka törvénykönyvében foglalt szabályok biztosítanak az esetleges munkáltatói visszaélésekkel szemben.

Mi a helyzet azonban azokkal, akik a fenti csoportok egyikéhez sem tartoznak? Létezik-e egyáltalán ilyen foglalkoztatás?

Makó Csaba, Illéssy Miklós és Pap József, a Közgazdasági Szemle 2020. novemberi számában megjelent, a „**Munkavégzés a platformalapú gazdaságban**” című tanulmányában foglalkozik ezzel a foglalkoztatási formával, amelyet nem a hagyományos, hanem a digitalizáció teremtette lehetőségek keretében alkalmaznak.

A tanulmány számos példát hoz fel, hogy minél pontosabban körülírja a platformalapú munkavégzés fogalmát.

Talán a legismertebb szereplői ennek a foglalkoztatási formának az Amazon Web Services, az Amazon Mechanical Turk, valamint az Uber. Jellemzőjük, hogy harmadik félként állnak a szolgáltatást végző és a szolgáltatást igénybevevő között.

Az Amazon a felhőszolgáltatást és a munkaerőkölcsönzést online térben szervezi, ebből következik, hogy a dolgozók is ezen a felületen végzik el a feladatokat. A személyszállítással foglalkozó Uber esetében a feladat elvégzése fizikálisan valósul meg. Mindkét platform esetében ahhoz, hogy a szolgáltatás sikeresen működjön, szükséges egy harmadik fél, amely összeköti azokat a feleket, akik elengedhetetlen szereplői a szolgáltatás kivitelezéséhez.

Jellemzőit tekintve, a feladatok online szervezéséről, specifikus alkalmi feladatokról, valamint háromszereplős folyamatokról beszélhetünk. Első olvasatra nem is tűnik olyan bonyolultnak, azonban a rendszer számos további területre oszlik. Létezik tehát a korábban említett online szervezés, amely nem igényel személyes jelenlétet, valamint vannak azok a szolgáltatások, pl.: ablaktisztítás, személyszállítás, amelyeknek elengedhetetlen feltétele a fizikális jelenlét. A szegmentálás folyamata itt nem áll meg, ugyanis számos olyan további tényező van, amely meghatározó az egyes platformokon. A tanulmány említi a befektetett időt, amely tekintetében vannak rövidebb, illetve hosszabb időtartamú feladatok, valamint olyanok is, amelyek képzettség szerint csoportosíthatóak.

Ezáltal megfigyelhető, hogy a platformalapú munkavégzés az individuumra helyezi a hangsúlyt.

Ebben a rendszerben dolgozni nagy szabadságot jelenthet, azonban az értekezésből világossá válik, hogy mennyi jogi dilemmával kell megküzdenie a feladatot végzőnek. Többek között azzal, hogy a jogrendszerek nagy része nem sorolja a feleket sehova. Egyik sem munkavállaló vagy munkáltató.

A gyakorlatban platformüzemeltetőről és platformmunkásról beszélhetünk, akiknek jogait legfeljebb a Polgári törvénykönyv szabályozhatná.

Az Egyesült Államokban, a cikkben részletezett kutatások alapján, a lakosság majdnem felének biztosít teljes megélhetési lehetőséget a platformalapú munkavégzés, mégsem részesülnek megfelelő munkajogi védelemben. Jó példa erre a jelenlegi gazdasági világválsággal járó elbocsátások esete, amelynek következtében a számtalan platformon dolgozó amerikai veszítette el pillanatokon belül az állását, elesve ezzel bármiféle bértámogatástól vagy egészségügyi biztosítástól.

Még kiszolgáltatottabb helyzetet idéz elő az Amazontól induló öt csillagos pontozási rendszer. Ennek „köszönhetően” azokat, akik alacsony pontozásban részesülnek, automatikusan kidobja a platform, megszüntetve ezzel a munkájukat. A hatalmas nyomást, amely a szolgáltatást végzőnek okoz a rendszer, tovább nehezíti a névtelen értékelés, amit nem lehet visszakövetni, ennek okán semmit nem tud a dolgozó arról, hogy miben kellene fejlődnie, mi az, ami miatt kevesebb pontot kapott. Hasonló a probléma a szolgáltatást igénybevevő esetében is, ugyanis aki panasszal él, az értékelésen túl nem tud kapcsolatba lépni a szolgáltatóval és vissza sem tudja követni a bejelentésének alakulását.

A tanulmány a platformokon való munkavégzésből adódó nehézségek mellett, kiemelten foglalkozik az Uber magyarországi megjelenésével is.

Az Amerikából induló cég számos országban próbált teret hódítani a platform cégekhez hasonló agresszivitással és újszerűséggel.

A vállalat Magyarországon 2016-ban kezdte meg működését, amely ellen a taxi társaságok tüntetést szervezve tiltakoztak, hiszen az Uber nem a magyarországi adórendszernek felelt, továbbá számos szabály alól felmentést kapott, amely a magyar taxi társaságokra nézve kötelező jellegű. Ilyen az évenkénti műszaki vizsga, a gépjármű lefóliázása, valamint a biztosítékok megfizetése. A vállalat a fenti mentességekre való jogosultságát arra alapozta, hogy nem taxi társaságként működik, hanem csúcstechnológiát és webes alkalmazást fejlesztő céggént.

A taxisoknak mindez elég volt ahhoz, hogy partnerre találjanak az állam személyében és elősegítsék a személyszállítás jogi kereteinek megreformálását. Az új szabályok bevezetése után az Uber 2016 júliusában kivonult Magyarországról.

Feltehetőleg, a másik hibájából tanulva, mindezek után megjelent a Bolt, amely a magyarországi feltételeket elfogadva az egyik legsikeresebb taxi társaság az országban.

Össességében a tanulmány rávilágít arra, hogy mennyire fontos a platformalapú munkavégzés jogi szabályozása, hiszen a digitalizáció ilyen ütemű fejlődése esetében a platformmunka előbb-utóbb elsődleges jövedelemszerzési forrássá válik.

(Iléssy Miklós – Makó Csaba – Pap József (2020): Munkavégzés a platformalapú gazdaságban. Közgazdasági Szemle 67. 11. 1112-1129.)